

УДК 316.7:004.738.5(477.42)"2013-2014"

В. І. Башманівський,
кандидат філологічних наук, доцент
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
vbash68@mail.ru
ORCID: 0000-0001-8589-6077

МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ У ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯХ ЖИТОМИРЩИНИ ЗА 2013-2014 РОКИ

У статті розглянуто проблему міжкультурного діалогу в інтернет-виданнях Житомирщини, з'ясовано специфіку ключових термінів, акцентовано увагу на сайтах інтернет-видань Житомирщини, до яких найчастіше зверталися читачі протягом 2013-2014 років. Моніторинг міжкультурного діалогу в зареєстрованих інтернет-виданнях області здійснювався на основі вивчення тематичного наповнення публікацій, присвячених національним меншинам і взаємозв'язкам між представниками різних національних груп.

Ключові слова: діалог, міжкультурний діалог, національна меншина, інтернет-видання, комунікація, моніторинг, соціокультурний простір.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю поглибленого вивчення міжкультурного діалогу на території Житомирщини. Українська політична нація впродовж тривалого часу консолідує навколо української культури традиції національних меншин, пропонуючи толерантне ставлення до поглядів представників інших народів. Ця позиція не втрачає своєї ваги, на що вказує 2001 рік, який, за ініціативою ООН, було оголошено Роком діалогу між культурами. Світ визнає інтеграцію окремих етнічних культур в єдину загальнопланетарну, де співпраця та взаємодія сприятиме виявленню відмінного й спільного, репрезентуючи людство в усій його багатогранності. Спроби держави сформувати толерантне суспільство підтверджуються низкою законодавчих актів, а саме: затвердженням Кабінетом Міністрів України "Планом заходів щодо формування громадянської культури та підвищення рівня толерантності в суспільстві" від 25 квітня 2012 року, прийняттям Верховною Радою Закону України "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні" тощо.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Важлива роль міжкультурного діалогу підтверджується дослідженнями вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких: Д. Антонюк, М. Бахтін, Ф. Бацевич, А. Близнюк, Р. Гром'як, Я. Дашкевич, І. Дзюба, М. Довженко, В. Теремко, В. Євтух, Ю. Ковалів, І. Курас, А. Круглашов, О. Лановенко, Л. Ляпіна, Л. Мазука, В. Малик, Л. Маєвська, О. Майборода, В. Межуєв, В. Мухтерем, А. Орлов, А. Перотті, О. Пелин, О. Рибак, Ю. Римаренко, Н. Ротар, В. Слюсар, В. Шинкарук, В. Сагатовський, М. Шульга, Л. Шкляр та ін. У Філософському словнику, за редакцією В. Шинкарука, зазначається, що діалог – це "форма мовномислительної комунікації, у якій схрещуються два чи більше різноспрямованих потоки думок з метою з'ясувати спільні точки взаєморозуміння та окреслити розбіжності, що в кінцевому підсумку має сприяти виявленню істини" [1: 145]. Автори Філософського енциклопедичного словника, продовжуючи вищезазначену думку, наголошують, що "у сучасній філософії діалог – універсальна форма відношення "Я – Ти" як спосіб дослідження сутності людини та визначення її реального призначення в житті" [2: 161]. Завдяки діалогу відбувається спілкування, що дає можливість його учасникам почути та бути почутими. На думку М. Бахтіна "...діалог – плюралістичний світ різних свідомостей, що постає творчим стимулом для продукування нових культурних цінностей" [3: 298], а звідси, саме діалог дає перспективу визнати протилежну сторону як рівну та унікальну, здатну поглибити розуміння власної культурної ідентичності.

Не менш активно розглядається й поняття діалогу культур. Так, авторський колектив Короткого Енциклопедичного Словника із соціальної філософії наголошує: "спілкування має здійснюватися на засадах раціональної неупередженості, без надання будь-яких переваг тим чи іншим вартостям" [4 :253]. Філософський словник соціальних термінів репрезентує діалог культур як "збереження й примноження культурної спадщини народів світу..., спілкування має здійснюватися на засадах раціональної неупередженості, без надання будь-яких переваг тим або іншим вартостям" [5 :253]. Ф. Бацевич у Словнику термінів міжкультурної комунікації наголошує, що діалог культур – це взаємодія культур, які контактують у процесах міжкультурної комунікації, забезпечуючи адекватне взаєморозуміння й духовне взаємозбагачення представників різних національних лінгвокультурних спільнот, будучи ефективною формою реалізації національної толерантності [6]. Активізація діалогу культур, на думку І. Дзюби, сприяє визначенню дієвих кроків у міжнаціональних стосунках на території нашої держави, що забезпечує повноцінний культурний розвиток "...громадян різних рас, етносів і віровизнань, що складають українську політичну націю" [7:185]. Отже, нині маємо змогу трактувати діалог як можливість досягнення взаєморозуміння заради виявлення істини, а міжкультурний діалог – як уміння та здатність спілкуватися на засадах раціональної неупередженості. Попри вдалі спроби вивчення вищезгаданих понять, хочемо зазначити, що особливості міжкультурного діалогу в інтернет-виданнях України та

Житомирської області зокрема на сьогодні майже не досліджені, а тому ця проблема є основною **метою означеного дослідження**.

Основна частина. Житомирщина, будучи складовою загальноукраїнського культурного простору, дає можливість відстежити складові міжкультурного діалогу серед національних меншин, які, проживаючи на території нашого краю, помітно впливають на його історію, культуру та економіку. Значна їх частина має культурологічні товариства, що зберігають національні традиції, налагоджені культурні зв'язки та мову. На цьому ми наголошували у статті "Міжкультурний діалог на телебаченні та радіо Житомирщини за 2013-2014 рр"., де досліджуючи питання діалогу культур у радіотелевізійному просторі нашого краю, лише дотично звертались до діяльності інтернет-видань, а тому у запропонованій студії спробуємо ознайомитись із роботою вищезгаданих носіїв інформації детальніше. Для проведення моніторингу інтернет-видань Житомирщини за 2013-14 роки було взято дані реєстру "МЕТА" Україна, де зафіксовано чотирнадцять сайтів нашого краю. Основна увага акцентувалася на сайтах до яких найчастіше, на нашу думку, звертаються читачі: Житомир.info <http://zhitomir.info/> – Житомир; Журнал Житомира <http://zhzh.info> – Житомир; Сайт "Замкова Гора" <http://www.zamkova.info> – Житомир; RozdumFoto – життя міста у фотографіях <http://www.rozdumfoto.com.ua/> – Житомир; Інформаційний портал <http://rta-plus.com/> – Житомир. Сайти органів виконавчої влади: Житомирська обласна державна адміністрація <http://zhitomir-region.gov.ua/>; Управління культури і туризму Житомирської ОДА <http://ukt.zhitomir-region.gov.ua/index.php>; Житомирська міська рада <http://zt-rada.gov.ua/>. У дослідженні вивчалися також сайти ЗМК: Житомирська обласна державна телерадіокомпанія <http://tvradiozt.com.ua/>; радіо "Житомирська хвиля" <http://103fm.com.ua/>, газета "Ехо" <http://exo.net.ua/>, газета "20 хвилин" <http://zt.20minut.ua/> тощо. Моніторинг міжкультурного діалогу в зареєстрованих у 2013-14 роках інтернет-виданнях області здійснювався на основі вивчення тематичного наповнення публікацій, присвячених національним меншинам і взаємозв'язкам між представниками різних національних груп. У процесі опрацювання інформації були відібрані найяскравіші та найтипівіші матеріали, у яких акцентувалась увага на питаннях, пов'язаних із висвітленням діяльності національних меншин. Так, інтернет-представництво (Zhitomir-region.gov.ua), репрезентуючи культурний простір нашого краю в період з 2013 по 2014 рік, наголошувало на активізації діяльності національно-культурних товариств. Зокрема вказувалось, що в громадській раді при облдержадміністрації були представлені три національно-культурні товариства регіону (польське, російське та німецьке). До складу громадської ради, наголошує видання, із 29 січня 2013 року ввійшли ще й представники чеської та ромської спільнот. Як зазначає вищезгадане джерело, у перспективі планувалося проведення подібних нарад щодо Днів інформування в містах області: Коростишеві, Бердичеві, Новограді-Волинському та Коростені (термін проведення не вказується). Цей крок державних органів влади та національних меншин можемо трактувати лише як ідею співпраці, що в перспективі має стати вагомим показником консолідації суспільства як у Житомирській області, так і в Україні. За інформацією видання "Журнал Житомира", на 12 листопада 2013 року в області офіційно було зареєстровано шістьдесят три національно-культурні товариства. Обласні громадські організації, зазначається вище, нараховують сімнадцять об'єднань; сконцентровані вони, в основному, у місті Житомирі. Районні громадські організації – дев'ять об'єднань, охоплюють Ємільчинський, Володарськ-Волинський, Бердичівський, Новоград-Волинський, Червоноармійський, Романівський райони. Міських громадських організацій нараховуються двадцять вісім позицій, розташовані об'єднання в містах Житомир, Коростень, Бердичів, Малин, Андрушівка, Новоград-Волинський. Також маємо десять сільських громад Баранівського, Новоград-Волинського, Малинського та Ємільчинського районів. Серед вищезгаданих товариств відзначаються "Польське наукове товариство", "Польське культурно-освітнє товариство", "Руська Співдружність", "Товариство єврейської культури", "Обласне німецьке національно-культурне товариство "Відродження", "Житомирська міська спілка Волинських чехів", "Товариство греків" та ін. Погляди населення нашої області в зазначений період репрезентувалися, як правило, друкованими ЗМІ та телерадіомовниками.

Національні меншини краю у період з 2013 по 2014 роки намагалися активізувати культурно-просвітницьку діяльність. Висвітлення роботи польських товариств у електронних ЗМІ Житомира можна вважати зразком у презентації власної культури. Польські національно-культурні товариства активно пропагували здобутки свого народу (на Житомирському обласному телебаченні виходили передачі "Слово польське" (польською мовою) обсягом двадцять хвилин на тиждень, а також тричі на місяць тридцятихвилинні телепередачі польською мовою "У родаків". Товариство з обмеженою відповідальністю "Телерадіокомпанія Союз-ТВ" (м. Житомир), за поданням Польської державної телекомпанії "Полонія", щоденно транслювало для польської громади області шестигодинні передачі). Інформацію знаходимо, у першу чергу, у виданні Житомир.info <http://zhitomir.info/> – Житомир. Наприклад, "VIII Фестиваль польської колядки" (27.02.2013 рр.), "Перший україно-польський марафон" (11.08.2013 рр.) тощо. Презентація думок жителів та гостей міста щодо встановлення в Житомирі пам'ятника Падеревському, вказує на активізацію діяльності польських товариств нашого краю. Так, офіційний сайт Житомирської обласної спілки поляків України zozpu.zhitomir.net розмістив інформацію

про різні заходи, що мали місце на теренах нашої області протягом 2013 року. Короткі інформаційні відомості розпочинають відлік із 13.01.2013 року: "Колядка єднає народи"; "Дні польської культури"; урочисті заходи з нагоди "95-ї річниці Дня незалежності республіки Польща"; запрошення відвідати VI різдвяний концерт у Кафедральному костюлі св. Софії (28.12.2013 року); підготовка та проведення із 26.12.14 року по 28.12.14 року різдвяного концерту "Господи, благослови Вітчизну мою!"; майстер-класів "Різдвяний супер дідух" для хлопчиків та "Різдвяний павук" для дівчат; навчання культурі виготовлення дитячих іграшок на заняттях "Лялька-мотанка" тощо. Загалом, на сторінці протягом року подавалася інформація про основні заходи, що здійснювалися в зазначений період (це і зустрічі, і літературні вечори, і поїздки, і навчання, і звернення тощо). Інформація пропонувалася українською та польською мовами. Російська меншина найбільш активно була представлена об'єднанням "Руська Співдружність". Так, сайт "Новости Житомира" www.0412.ua/news/ за 10 листопада 2013 року зазначає, що "вагому роль у розвитку етнопонаціональних відносин відіграє Житомирська обласна громадська організація "Руська Співдружність", за ініціативи якої проходили "Дні родини, любові й вірності", конкурс дитячого малюнка за мотивами казок О. Пушкіна, персональні виставки художника-графіка Ю.І. Бірюкова". "Руська Співдружність" активно висвітлювала свою діяльність на сторінках власного інформаційного бюлетеня. Інформація розміщена за місяцями, пропонувалася, в основному, російською мовою. Події, пов'язані з діяльністю об'єднання, висвітлені в інтернет-порталі Житомир.info <http://zhitomir.info/> тощо. Так, автори матеріалів акцентували увагу читачів на реалізації ідеї представників об'єднання "Руська Співдружність" щодо встановлення меморіальної дошки російському письменнику Саші Чорному та підготовці до святкування 100-річчя С. Ріхтера, або ж висвітлювали інформацію щодо рішення Житомирської міської ради від 22.04.2014 року про надання згоди Житомирській обласній організації "Руська Співдружність" на встановлення меморіальної дошки Наталії Іванівні Оржевській тощо. На сайті "Новости Житомира" www.0412.ua/news/ від 10 листопада 2013 року наголошується, що на Житомирщині функціонують загальноосвітні навчальні заклади, у яких вивчаються мови деяких національних меншин. Видання "Мій Житомир" за 12.11.2013 рік розмістило інформацію Прес-служби облдержадміністрації, де зазначається, що польською та чеською мовами на Житомирському державному радіо в зазначений період виходили програми "Слово польське" та "Чеська світлиця". Електронні ЗМІ міста Житомир.info <http://zhitomir.info/> – Житомир; Журнал Житомира <http://zhzh.info> – Житомир та ін. висвітлювали й події, пов'язані з перебуванням посла Чехії, заступників послів Німеччини та Швеції в нашому місті ("У рамках "Вуличного університету" (27.09.2013 р.) Житомир.info <http://zhitomir.info/> – Житомир; Журнал Житомира <http://zhzh.info> – Житомир тощо. Цікаві, проте малочисельні, публікації присвячені діяльності єврейської громади ("Євреї Житомира відсвяткують свій Новий рік у новій синагозі", "У Житомирі на місці масових розстрілів будують автопарковку", "Єврейське щастя новожитомир'ян" тощо) Житомир.info <http://zhitomir.info/> – Житомир; Журнал Житомира <http://zhzh.info> – Житомир; ews.by/; www.fjc.org.ua/templates/page_cdo/aid/news.mail.ru/inworld/ukraina/ua_north/107/society/; www.1.zt.ua/. Незначною кількістю матеріалів у інтернет-виданнях представлена німецька національна меншина. Запропоновані на сторінках видання reporter.zt.ua публікації наповнені культурно-пізнавальною інформацією про минуле та сучасне народу ("Житомирський "Відергебург" відвідав конференцію в Берліні", "Лютеранський цвинтар Житомира" тощо). Національно-культурне товариство німців на Житомирщині "Відергебург", указують електронні видання reporter.zt.ua та "Перший Житомирський", нараховувало сто п'ятдесят шість чоловік. Товариство щорічно організовувало мовні табори для дітей і молоді з етнічної меншини німців для всієї України. На сторінках zhzh.info наголошується, що при товаристві постійно працювали курси німецької мови й недільна школа для дітей, два музичні колективи, дитячий танцювальний колектив "Посмішка", вокально-інструментальний ансамбль "Едельвейс". Представники об'єднання, наголошує Журнал Житомира <http://zhzh.info> – Житомир, спільно з іншими закладами культури здійснювали підготовку до проведення щорічного Міжнародного фестивалю майстрів мистецтв і конкурсу піаністів імені Святослава Ріхтера, сприяючи налагодженню міжнародних культурних зв'язків. В інтернет-ЗМІ Житомира маємо й матеріали, присвячені національній меншині азербайджанців України. У журналістських матеріалах домінує як презентація зразків національної культури, так і висвітлення благодійної діяльності. Про це знаходимо інформацію на сторінках "Журналу Житомира" <http://zhzh.info>, "Новини Житомира" та ін. Так, сайт "Новини Житомира" (Житомир.info <http://zhitomir.info/> – Житомир) розмістив інформацію про допомогу молодих азербайджанських українців дитячій лікарні. Автор наголошує, що в рамках дружби двох братніх народів Азербайджану й України спілка азербайджанської молоді в Житомирській області привезла до педіатричного відділення подарунки. Видання Житомир.info <http://zhitomir.info/> – Житомир за 2014 рік відзначає волонтерську роботу "Об'єднаної діаспори азербайджанців України", яка передала теплий одяг для військовослужбовців 95 аеромобільної бригади, тощо.

Висновки. У результаті проведеного аналізу окремих інтернет-видань було з'ясовано, що на території області з різною активністю діють україномовні, польськомовні, російськомовні ЗМК.

Моніторинг засвідчує, що серед зареєстрованих електронних видань міста, що репрезентували матеріали, присвячені національним меншинам, відзначаються: Житомир.info <http://zhitomir.info/> – Житомир; Журнал Житомира <http://zhzh.info> – Житомир та ін. У них домінують публікації, присвячені діяльності польських, російських, рідше чеських, німецьких, азербайджанських, єврейських та ін. національних меншин. Водночас, лише невелика частина національних меншин області має власні інтернет-ЗМІ. Наявна в них інформація щодо діяльності національних меншин у період з 2013 по 2014 роки вказує на малоосвоєність потенціалу міжкультурного діалогу місцевими електронними засобами масової інформації. Моніторинг інформаційної продукції в інтернет-виданнях нашого краю зазначеного періоду засвідчує недостатній рівень конструктивного діалогу між національними групами та відсутність системного пошуку спільних тем і проблем з подальшим накресленням шляхів для їх вирішення. Натомість у публікаціях 2013-2014 років простежуються піар-кроки представників частини національних меншин, які в такий спосіб намагаються заявити про свою присутність у комунікативному просторі Полісся, що констатує лише первинний етап діалогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Філософський словник / За ред. В. І. Шинкарука. – 2. вид., перероб. і доп. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1986. – 800 с.
2. Філософський енциклопедичний словник / За ред. В. І. Шинкарука. – К. : ВЦ "Абрис", 2002. – 744 с.
3. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1986. – 426 с.
4. Соціальна філософія : Короткий Енциклопедичний Словник / Заг. ред. і уклад. : В. П. Андрущенко, М. І. Горlach. – К. : ВМП "Рубікон", 1997. – 400 с.
5. Філософський словник соціальних термінів. Видання третє, доповнене. – Х. : "Р.И.Ф.", 2005. – 627 с.
6. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації [Електронний ресурс] / Ф. С. Бацевич. – Режим доступу : terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/slo.
7. Дзюба І. М. Україна у пошуках нової ідентичності : Ст., виступи, інтерв'ю, памфлети / І. М. Дзюба, Вступ. слово М. В. Поповича. – К. : Україна, 2006. – 848 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Filosofs'kyi slovnyk [Philosophical Dictionary] / Za red. V. I. Shynkaruka. – 2 vyd., pererob. i dop. – K. : Holov. red. URE, 1986. – 800 s.
2. Filosofs'kyi entsyklopedychnyi slovnyk [Encyclopedic Dictionary of Philosophy] / Za red. V. I. Shynkaruka. – K. : VTs "Abrys", 2002. – 744 s.
3. Bakhtin M. M. Estetika slovesnoho tvorchestva [Aesthetics of Verbal Creativity] / M. M. Bakhtin. – M. : Iskusstvo, 1986. – 426 s.
4. Sotsial'na filosofiiia : Korotkyi Entsyklopedychnyi Slovnyk [Social Philosophy : A Concise Encyclopedic Dictionary] / Zah. red. i uklad. : V. P. Andruschenko, M. I. Horlach. – K. : VMP "Rubikon", 1997. – 400 s.
5. Filosofs'kyi slovnyk sotsial'nykh terminiv. Vydannia tretie, dopovnene [Philosophical Dictionary of Social Terms. Third Edition, Supplemented] / Kh. : "R. Y. F.", 2005. – 627 s.
6. Batsevych F. Slovnyk terminiv mizhkul'turnoi komunikatsii [Glossary of Intercultural Communication] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/slo.
7. Dziuba I. M. Ukraina u poshukakh novoї identychnosti : st., vystupy, interv'iu, pamflety [Ukraine in Search of a New Identity : St. , Speeches, Interviews, Pamphlets] / I. M. Dziuba, Vstup. slovo M. V. Popovycha. – K. : Ukraina, 2006. – 848 s.

Бащмановский В. И. Межкультурный диалог в интернет-изданиях Житомирщины за 2013-2014 годы.

В статье рассматриваются проблемы межкультурного диалога в интернет-изданиях Житомирщины, согласовано специфика ключевой терминологии, акцентировано внимание на сайтах интернет-изданий, к каким чаще всего обращались читатели на протяжении 2013-2014 годов. Мониторинг межкультурного диалога в зарегистрированных интернет-изданиях области осуществлялся на основе изучения тематического наполнения публикаций, посвященных национальным меньшинствам и взаимосвязям между представителями разных национальных групп.

Ключевые слова: диалог, межкультурный диалог, национальная меньшина, интернет-издание, коммуникация, мониторинг, социокультурное пространство.

Bashmanivskiy V. I. Intercultural Dialogue of Online Media in Zhytomyr Region for 2013-2014.

The research deals with the problem of intercultural dialogue in online media of Zhytomyr region. Today the problem of intercultural dialogue in online media of Zhytomyr region is almost unexplored and therefore it requires the intensive study. To monitor online media of Zhytomyr region the data was taken from the register of "META" Ukraine websites where fourteen sites of our region were recorded. The attention was focused on the

most popular sites among readers. During the information processing the most vivid and characteristic materials were selected in which the attention was focused on the problems related with elucidation of national minorities' activity. The monitoring showed that among registered electronic editions of our city that represented materials devoted to national minorities the most popular were Zhytomyr.info <http://zhitomir.info/> – Zhitomir, Journal of Zhytomyr <http://zhzh.info> – Zhytomyr and others. In these editions the publications devoted to the activity of Polish and Russian, rarely Czech, German, Armenian, Azeri, Jewish and others national minorities dominate.

The obtained results show that only a small part of national minorities of our region has its own online media. Presented information concerning the activity of national minorities in these media indicates the insufficient potential of intercultural dialogue by region electronic media. Monitoring of information products in the Internet media of our region showed an insufficient level of constructive dialogue between national groups and the lack of a systematic search for common themes and problems with outlining ways to express them. The research emphasizes the public steps domination of the national minorities in online media publications of Zhytomyr region. Thus, the representatives of national minorities try to assert their presence in the communication space of Polessye that ascertains only the initial stage of the dialogue.

Key words: *Ukrainian political nation, dialogue, intercultural dialogue, communication, online media, reception, national minority, national culture, article, interview, essay, reportage, investigation, report, note.*